

แนวปฏิบัติที่ดีด้านการวิจัยบนพื้นฐานวิชาการทางพระพุทธศาสนา

แนวปฏิบัติที่ดี เรื่อง: การสร้างคู่มือแนวทางการปฏิบัติ เพื่อรองรับใบอนุญาตการทำวิจัย
ในคน ของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คณะผู้จัดทำ:

1. พระมหามหวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.
2. นางสาวนิชญา ชัยยา
3. นายสุทธิรักษ์ กัลยา

หน่วยงาน/ส่วนงาน: สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1. ประวัติหน่วยงาน/ส่วนงาน

สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับการจัดตั้งเป็นหน่วยงานบริหารงานวิจัย ตามภารกิจหน้าที่ ที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 ความในมาตรา 4 ว่า ให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นมหาวิทยาลัยหนึ่งเรียกว่า “มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” และเป็นนิติบุคคล ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถานศึกษาและวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริม และให้บริการวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ รวมทั้งทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และให้มหาวิทยาลัยแห่งนี้เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร) เป็นสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่ โดยมีพระภิกษุเป็นผู้บริหารสูงสุด เป็นสถาบันที่จัดตั้งขึ้นตาม พระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2436 ต่อมาปี พ.ศ. 2489 ได้จัดการศึกษา ในรูปมหาวิทยาลัยเรียกชื่อว่า “สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย”

จนมาถึงในปี พ.ศ. 2540 รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติ “มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” เป็น “มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ” เป็นนิติบุคคล สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กระทรวงศึกษาธิการ เปิดรับพระภิกษุสามเณรและบุคคลทั่วไปเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ทั้งนี้มีส่วนงานที่จัดการศึกษาระดับคณะมี 5 คณะ ประกอบด้วย คณะศาสนาและปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ และบัณฑิตวิทยาลัย พร้อมทั้งนี้ มหาวิทยาลัยยังมี ส่วนงานระดับวิทยาลัยอีก 3 แห่ง คือ มหาปชาบดีเถรีวิทยาลัย ในพระสังฆราชูปถัมภ์ วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ และมีส่วนงานระดับวิทยาเขต 7 แห่ง ได้แก่ วิทยาเขตมหา วชิรลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน วิทยาเขตล้านนา วิทยาเขตศรีธรรมมา โศกราช วิทยาเขตร้อยเอ็ด และวิทยาเขตศรีล้านช้าง

สถาบันวิจัยญาณสังวร ได้รับการจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2540 ตามข้อกำหนด ของมหาวิทยาลัย ว่าด้วยการจัดตั้งส่วนงาน พ.ศ. 2540 เป็นหน่วยงานลำดับที่ 14 ของมหาวิทยาลัยตามข้อกำหนด ดังกล่าว และได้มีประกาศมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ว่าด้วยการแบ่งส่วนงาน พ.ศ. 2541 เมื่อวันที่

19 กันยายน พ.ศ. 2541 ข้อ 8 ประกาศ ให้แบ่งส่วนงานภายในสถาบันวิจัยญาณสังวร ออกเป็น 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายบริหารทั่วไป ฝ่ายส่งเสริมการวิจัย ฝ่ายประสานงานการวิจัย โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 115 ตอนพิเศษ 100 ง เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2541

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้มีคำสั่งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย แต่งตั้งผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวร เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2541 และได้มีการบริหารงานส่งเสริมการวิจัยมาด้วยดี โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 ถึงปัจจุบัน

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีผู้บริหารที่ได้เข้ามาดำเนินการบริหารจัดการสถาบันหลายรูป ดังนี้ พระมหาน่วม สุจิตโต พระมหาทองเชิด กตปุณโญ, ผศ.ดร. พระมหาฉัตรชัย สุนตตชโย, ผศ.ดร. พระมหาบุญนา ฐานวีโร, ผศ.ดร. พระมหามหวิรินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร. และปัจจุบัน ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2565 เป็นต้นมา พระมหาฉัตรชัย สุนตตชโย, ผศ.ดร. รองอธิการบดี ด้านวิชาการและพัฒนาคุณภาพ ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง รักษาการผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวร ปฏิบัติหน้าที่บริหารงานวิจัยและวิชาการของมหาวิทยาลัยต่อไป

2. ที่มาและความสำคัญ

ระบบและกลไกการขอรับใบอนุญาตการทำวิจัยในคนของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในภาพรวมมีการดำเนินการไม่แตกต่างจากสถาบันอื่น ๆ มากนัก คงมีเพียงรายละเอียดบางส่วนเท่านั้นที่แตกต่าง เช่น วิธีพิจารณาให้การรับรอง รูปแบบการประชุม การจ่ายค่าธรรมเนียมใบรับรอง เป็นต้น ส่วนรูปแบบหลักที่สำคัญ

3. วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักวิจัยมีความเข้าใจและดำเนินการขอรับใบอนุญาตการทำวิจัยในคนของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยถูกต้องตามหลักการของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน
2. เพื่อรวบรวมแนวทางการขอรับใบอนุญาตการทำวิจัยในคนของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่ถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

4. แนวทางการดำเนินการตามหลัก PDCA

ขั้นการวางแผน (Plan) การจัดการความรู้ เรื่อง การสร้างคู่มือแนวทางการปฏิบัติเพื่อขอรับใบอนุญาตการทำวิจัยในคนของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เริ่มต้นจากการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการความรู้ประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร ตามคำสั่งสถาบันวิจัยญาณสังวร ที่ 0008/2564 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการความรู้ประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2564

คณะกรรมการจัดการความรู้ประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร วิเคราะห์การจัดการความรู้โดยใช้แบบวิเคราะห์การจัดการความรู้ (KM-01) กรรมการและเลขานุการ จัดทำแบบสรุปการวิเคราะห์การจัดการความรู้ (KM-02) จัดทำแผนการจัดการความรู้ของสถาบันวิจัยญาณสังวร (KM-03) และมอบหมายให้ (1) พระมหามหวิรินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร. (2) นางสาวนิชญา ชัยยา และ (3) นายสุทธิรักษ์ กัลยา ทำหน้าที่ Facilitators และได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับหลักการ การจัดการความรู้ จากนายวิชิต ทองประเสริฐ กรรมการ

คณะกรรมการจัดการความรู้ประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร และกรรมการ คณะกรรมการจัดการความรู้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ขั้นตอนการ (Do)

ระยะที่ 1 การเสาะหาความรู้ที่ต้องการ: นางสาวนิชญา ชัยยา และคณะ ได้รวบรวมความรู้เกี่ยวกับการสร้างคู่มือแนวทางการปฏิบัติเพื่อขอรับใบอนุญาตการทำวิจัยในคนของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ระยะที่ 2 การปรับปรุงและพัฒนาความรู้ให้เหมาะสม: นางสาวนิชญา ชัยยา และคณะ ปรับปรุงและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการนางสาวนิชญา ชัยยา การสร้างคู่มือแนวทางการปฏิบัติเพื่อขอรับใบอนุญาตการทำวิจัยในคนของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่รวบรวมไว้ให้เหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ระยะที่ 3 กระบวนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้: นางสาวนิชญา ชัยยา และคณะ นำความรู้ที่ผ่านการปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้จำนวน 5 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 วันพฤหัสบดีที่ 11 พฤศจิกายน 2564 เวลา 13.00 – 15.00 น. ณ ห้องประชุมสถาบันวิจัยญาณสังวร พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร. ทำหน้าที่ Facilitator มีผู้เข้าร่วมจำนวน 6 รูป/คน ได้แก่ (1) พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร. (2) นางสาวนิชญา ชัยยา (3) นายสุทธิรักษ์ กัลยา (4) นายวิชิต ทองประเสริฐ (5) ดร.วสันต์ ฉายรัศมีกุล และ (6) นางนุชวลี กิจคำ สารระสำคัญที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประกอบด้วย (1) แนวทางในการจัดการความรู้ เรื่อง การสร้างคู่มือแนวทางการปฏิบัติเพื่อขอรับใบอนุญาตการทำวิจัยในคนของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และ (2) บุคคลที่เกี่ยวข้อง

ครั้งที่ 2 วันพฤหัสบดีที่ 16 ธันวาคม 2564 เวลา 13.00 – 15.00 น. ณ ห้องประชุมสถาบันวิจัยญาณสังวร นางสาวนิชญา ชัยยา ทำหน้าที่ Facilitator มีผู้เข้าร่วมจำนวน 7 รูป/คน ได้แก่ (1) นางสาวนิชญา ชัยยา (2) ดร.วสันต์ ฉายรัศมีกุล (3) นายวิชิต ทองประเสริฐ (4) นางนุชวลี กิจคำ (5) นายสุทธิรักษ์ กัลยา (6) พระศรีรัชมมงคลบัณฑิต, รศ. และ (7) พระมหาบุญไทย ปุณฺณมโน, ดร. สารระสำคัญที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประกอบด้วย (1) องค์ความรู้ที่นักวิจัยต้องมีในการขอรับใบอนุญาตการทำวิจัยในคน และ (2) องค์ความรู้สำหรับการตรวจสอบเอกสารที่นักวิจัยยื่นขอรับใบอนุญาตการทำวิจัย

ครั้งที่ 3 วันที่พฤหัสบดีที่ 20 มกราคม 2565 เวลา 13.00 – 15.00 น. ณ ห้องประชุมสถาบันวิจัยญาณสังวร นายสุทธิรักษ์ กัลยา ทำหน้าที่ Facilitator มีผู้เข้าร่วมจำนวน 3 รูป/คน ได้แก่ (1) นายสุทธิรักษ์ กัลยา (2) นางสาวนิชญา ชัยยา (3) นายวิชิต ทองประเสริฐ สารระสำคัญที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แก่ ระบบและกลไกในการขอรับใบอนุญาตการทำวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ครั้งที่ 4 วันพฤหัสบดีที่ 24 กุมภาพันธ์ 2565 เวลา 13.00 – 15.00 น. ผ่าน Line Application นางสาวนิชญา ชัยยา ทำหน้าที่ Facilitator มีผู้เข้าร่วมจำนวน 8 รูป/คน ได้แก่ (1) นางสาวนิชญา ชัยยา (2) พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร. (3) นายสุทธิรักษ์ กัลยา (4) นางสาวสุลัดดา กงภูเวศ (5) นายวิชิต ทองประเสริฐ (6) ดร.วสันต์ ฉายรัศมีกุล (7) นางนุชวลี กิจคำ และ (8) ดร.มนัสวี ศรีนนท์ สารระสำคัญที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประกอบด้วย (1) ระบบและกลไกในการขอรับใบอนุญาตการทำวิจัยในคน

ของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และ (2) ปัญหา อุปสรรค วิธีแก้ไข และแนวทางในการพัฒนา

ครั้งที่ 5 วันพฤหัสบดีที่ 17 มีนาคม 2565 เวลา 13.00 –15.00 น. ณ ห้องประชุมสถาบันวิจัยญาณสังวร พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร. ทำหน้าที่ Facilitator มีผู้เข้าร่วมจำนวน 6 รูป/คน ได้แก่ (1) พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร. (2) นางสาวนิชญา ชัยยา (3) นายสุทธิรักษ์ กัลยา (4) นายวิชิต ทองประเสริฐ (5) ดร.วสันต์ ฉายรัศมีกุล และ (6) นางนุชวลี กิจคำ สารสำคัญที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประกอบด้วย (1) ระบบและกลไกในการขอรับใบอนุญาตการทำวิจัยในคนของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (2) ปัญหา อุปสรรค วิธีแก้ไข และแนวทางในการพัฒนา และ (3) แนวทางในการจัดทำแนวปฏิบัติที่ดี เรื่อง การสร้างคู่มือแนวทางการปฏิบัติเพื่อขอรับใบอนุญาตการทำวิจัยในคนของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ขั้นตอนตามประเมินผล และนำผลไปพัฒนา (Check-Act) จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขอรับใบอนุญาตการทำวิจัยในคนของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เมื่อดำเนินการถูกต้องย่อมส่งผลให้การขอรับใบอนุญาตการทำวิจัยในคนของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถ้ามีการเผยแพร่แนวปฏิบัติที่ดีด้านการเบิกจ่ายไปยังบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการขอรับใบอนุญาตการทำวิจัยในคนของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตามแนวปฏิบัติที่ดี เรื่อง การสร้างคู่มือแนวทางการปฏิบัติเพื่อขอรับใบอนุญาตการทำวิจัยในคนของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จะทำให้การขอรับใบอนุญาตการทำวิจัยในคนของมหาวิทยาลัยมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและบรรลุตามเป้าหมายของมหาวิทยาลัยต่อไป

5. ผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงานการสร้างคู่มือแนวทางการปฏิบัติเพื่อขอรับใบอนุญาตการทำวิจัยในคน แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. รับรอง
2. รับรองแบบมีแก้ไขเล็กน้อย
3. ยื่นแบบเพื่อขอรับรองใหม่
4. ไม่รับรอง

6. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

การขอรับใบอนุญาตการทำวิจัยในคนของสถาบันวิจัยญาณสังวร ถ้าดำเนินการถูกต้องส่งผลให้มหาวิทยาลัยในภาพรวมบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ในทางตรงข้ามหากดำเนินการไม่ถูกต้องก็จะเกิดปัญหา

7. ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข

การสร้างความสำเร็จกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการขอรับใบอนุญาตการทำวิจัยในคน ยังน้อยเกินไป ควรจัดโครงการอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับขอรับใบอนุญาตการทำวิจัยในคน

8. ประโยชน์ต่อการบรรลุเป้าหมายตามพันธกิจ

การขออนุญาตการทำวิจัยในคนของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยนั้น มีระบบ และกลไกชัดเจน ตลอดถึงมีเอกสารแบบฟอร์มและตัวอย่างในเว็บไซต์ที่สามารถโหลดมากรอกยื่นส่งได้ ส่งผลให้การขอรับรองใบอนุญาตการทำวิจัยในคนของของมหาวิทยาลัยมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและบรรลุตามเป้าหมายของมหาวิทยาลัยต่อไป